

خبرنگاران جوان و گزارشگری

○ علی بهرام پور

○ خبرنگاری کاربردی، جفری هریس و دیوید اسپارک، ترجمه: محمدتقی روغنی‌ها، تهران: مؤسسه ایران، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۵۲ صفحه، رقی، شمیز

کتاب «خبرنگاری کاربردی» ترجمه منتخبی از کتابی است با عنوان 'Practical News Papare Reporting' که جفری هریس و دیوید اسپارک آن را با تکیه بر تجارب روزنامه‌نگاری در بریتانیا به رشته تحریر در آوردند. این کتاب به منظور آشنا کردن خبرنگاران، به ویژه خبرنگاران و روزنامه‌نگاران جوان، با شیوه‌های کسب خبر، مصاحبه، تهیه گزارش و نگارش متن خبری به رشته تحریر درآمده است. از این رو کلیت کتاب حول سه محور، خبر، مصاحبه و گزارش سامان یافته و به دیگر محورهای روزنامه‌نگاری وارد نشده است.

ساختار کتاب

کتاب از یازده فصل و دو ضمیمه تشکیل شده است. این کتاب فاقد مقدمه است و صرفاً پیشگفتاری کوتاه از مترجم صفحات اولیه آن را زینت بخشیده است. ضمیمه اول کتاب مربوط به قانون مطبوعات بریتانیا است و در ضمیمه دوم، دستورالعمل رسمی اتحادیه ملی خبرنگاران بریتا به عنوان مکمل قانون مطبوعات آمده است.

به طور کلی فصل‌های اول، دوم، ششم و فصل هشتم حول موضوع اخبار تنظیم شده‌اند. فصل‌های چهارم، نهم، دهم، یازدهم، دوازدهم و فصل سیزدهم مربوط به گزارش است. فصل هفتم به زبان روزنامه، فصل چهاردهم به ساختار روزنامه، فصل پانزدهم مراجعه به منابع و فصل شانزدهم به تذکرات اخلاقی پرداخته است. فصل سوم به ایده‌های تصویری و فصل پنجم به مصاحبه اختصاص یافته است.

در مجموع به نظر می‌رسد که فصل‌بندی کتاب مبتنی بر همان فصل‌های اصلی است و مترجم تغییراتی در ساختار آن نداده است. مترجم در جاهایی که کتاب به چگونگی خبرگیری از نهادها، سازمانها و مجامع انگلیسی و یا تشکیلات سازمانی و ساختارهای آنها اختصاص یافته بود، برای «اجتناب از طولانی شدن مباحث» از درج آنها صرف‌نظر کرده است.

معرفی

فصل اول به تعریف خبر و ارزش‌های خبری پرداخته است. در

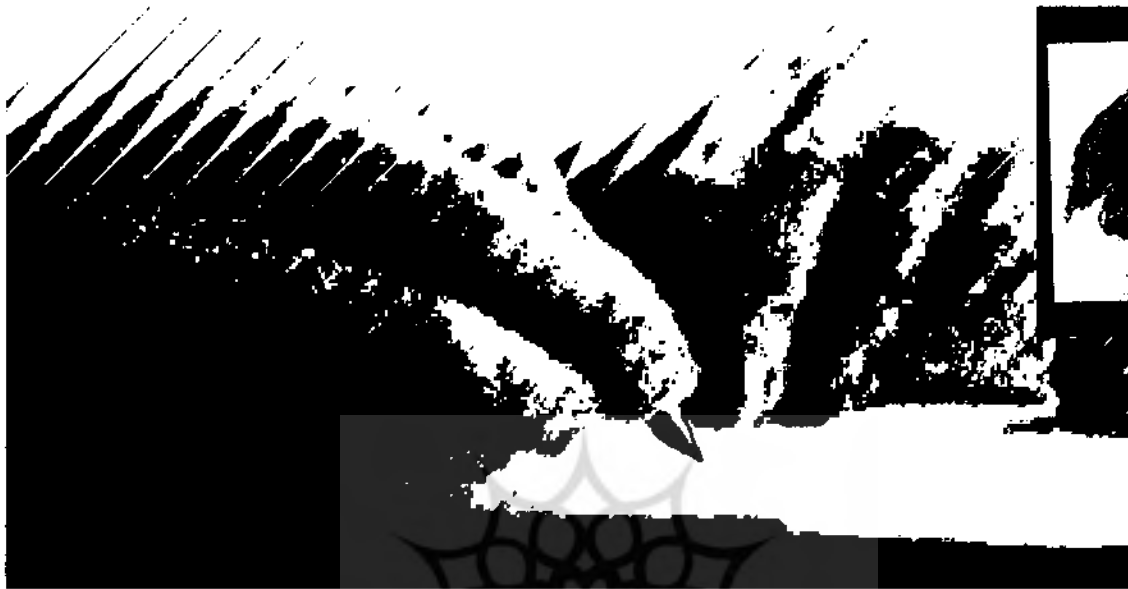
روزنامه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته و تفاوت‌های آن با گزارشگری که امور خبری روزانه و از پیش تعیین شده را براساس جدول کاری، در دفتر مرکزی نشریه می‌پردازد، توضیح داده شده است. از نظر نویسندگان کتاب، شهرستان‌ها، استان‌ها و مناطق خاص جغرافیایی، مکانی است که گزارشگران مبتدی و تازه کار می‌توانند در آنجا بدرخشند. از نظر این نویسندگان، اولین امکان برای جدا کردن صف گزارشگران با استعداد و پرکار از سایرین (ص ۵۱)، کار در شهرستان‌ها و مناطق برای تهیه گزارش‌های منطقه‌ای است. آنها معتقدند خبرنگار تازه کاری که بتواند ستونی دائمی در نشریه برای اخبار خوب و با ارزش خود به دست آورد، به ویژه اگر این اخبار از منطقه‌ای عادی به دست آید، دارای قدرت ابتکار، کاردانی، نبوغ و استعداد دآوری مستقلانه در مورد ارزش خبری است. در واقع این گزارشگر یا دارای این توانی‌ها بوده و یا این استعداد را در خود پرورش داده است. از این رو، این توانایی‌ها برای تصدی مشاغل بعدی او با ارزش و معتبر خواهند بود. فراگیری گزارشگری، جغرافیای منطقه، شکار موضوع‌های خبری، حفظ و نگهداری رابطین خبری، سازمان‌ها، افراد مطلع، نگرش محلی و جدول برنامه مقولاتی هستند که در فصل چهارم به آنها پرداخته شده است.

فصل پنجم به طور مشروح به مصاحبه پرداخته است. از نظر این کتاب، استفاده از مصاحبه مطبوعاتی یکی از ابتکارات در عرصه روزنامه‌نگاری است که در قرن بیستم رواج روزافزونی پیدا کرده و از یک اقدام متهورانه و نوظهور به امری عادی و رایج در تهیه و نگارش اخبار و گزارش‌ها (ص ۶۷) تبدیل شده است. نویسندگان در این فصل به خبرنگاران جوان و تازه کار توصیه می‌کنند که تندنویسی، نوشتن سریع و همراه با اطمینان را قبل از انجام هرگونه مصاحبه و یا گفت‌وگوهای خبری فرا بگیرند. آنها همچنین تأکید می‌کنند که ضبط صوت فقط برای بررسی صحت گفته‌های مصاحبه شونده‌گان مورد استفاده قرار گیرد. نویسندگان برخی از مهمترین امور مربوط به یک مصاحبه را در این فصل برشمردند و توضیح می‌دهند که جلب اعتماد باید در یک مصاحبه مطبوعاتی اولین هدف مصاحبه‌گر باشد. مصاحبه‌های تلفنی و بازنگری مجدد مهمترین مواردی هستند که نویسندگان در فصل مصاحبه به آنها توجه کرده‌اند. مفصل‌ترین فصل کتاب درباره «نگارش خبر» است. بعد از آنکه

این فصل به نقل از فرهنگ لغات آکسفورد، خبر «اطلاعات جدید از رویدادهای گذشته و گزارش رخنادهای جدید» نامیده شده است. نویسندگان در این فصل خبر را با استفاده از ۱۰ مثال تعریف کرده و ارزش‌های خبری آنها را برشمرده‌اند. ارزش‌های خبری تازگی، عجیب و شگفتی‌آور، مهمترین ارزش‌های خبری هستند که کتاب به آنها پرداخته است. در عین حال نویسندگان یادآوری کرده‌اند که «در حقیقت ارزش خبری یک مطلب به ارزش موردنظر مخاطبان» و خوانندگان روزنامه و نشریه بستگی دارد، (ص ۱۷). اهمیت و غیرمترقبه بودن دو ویژگی دیگری است که کتاب در فصل اول درباره ارزش‌های خبر برشمرده است.

فصل دوم به گردآوری اخبار اختصاص یافته است. این فصل به خبرنگاران آموزش می‌دهد که کی، چگونه و چطور در جست‌وجوی اخبار جدید باشند و خبرهای گردآوری شده را چگونه دسته‌بندی، پیگیری و بررسی کنند. اتاق خبر یکی از مهمترین مقولاتی است که در این فصل بطور مفصل به آن پرداخته شده است. از نظر این کتاب، اتاق خبر «قلب عملیات گردآوری اخبار» است (ص ۲۱). در این اتاق، سردبیر، ریاست و مسئولیت میز اخبار را به عهده دارد. وی آخرین کسی است که یادداشت‌های روزانه مربوط به وظایف خبرنگاران را تنظیم می‌کند، خبرنگاران را توجیه می‌کند، فرایند پوشش خبری روزانه و هفتگی را ملون می‌سازد، با عکاسان هماهنگی نهایی بعمل می‌آورد، به سؤالات خبرنگاران و دبیران سرویس پاسخ می‌دهد، هزینه‌ها را تأیید می‌کند و حرف آخر را در نشریه می‌زند. تماس‌ها و ارتباطات، سرنخ‌ها، خواندن روزنامه‌ها، در جست‌وجوی واقعیت، ابزار کار، یادداشت‌برداری، تحقیق و خبرگیری، شیوه رفتار با مردم، انصاف و جامعیت دیگر مقولاتی هستند که در این فصل به آنها پرداخته شده است. این مقولات همگی مربوط به گردآوری اخبار و خبرگیری است. در عین حال، خبرنگاران و گزارشگران همانطور که به خبر می‌اندیشند، به تصویر و عکس نیز باید فکر کنند. وظیفه خبرنگاران فقط تهیه و تشریح خبر نیست، بلکه آنها ایده‌های تصویری را هم می‌توانند برای عکاسان فراهم سازند. این موضوع در فصل سوم بطور جلاگانه مورد بحث قرار گرفته است.

گزارش منطقه‌ای عنوان فصل چهارم کتاب است. در این فصل گزارش منطقه‌ای و گزارشگری منطقه‌ای از منظر نشریات و

مخاطبان‌شان می‌توانند زبان خاص خود داشته باشند. نویسندگان کتاب در این فصل به طول جمله، کلمات صحیح، اصطلاحات، زبان عامیانه، زبان فنی، ترتیب درست کلمه‌ها، تنوع و عبارات کلیشه‌ای نیز پرداخته‌اند.

اخبار سیاسی، آخرین فصل مربوط به خبر است که در فصل هشتم آمده است. در این فصل، نویسندگان کتاب خیلی مختصر به چگونگی پوشش فعالیت‌های انتخاباتی پرداخته‌اند. موضوع فصل یازدهم خلاصه‌نویسی است. ذیل این فصل گزارش کوتاه گزارش طولانی و گزارش‌های تحقیقی مطرح شده‌اند.

انواع گزارش و چگونگی گزارش‌نویسی موضوع فصل‌های نهم، دهم، دوازدهم و سیزدهم است. گزارش‌های مربوط به صنعت، گزارش‌های ورزشی و گزارش‌های هنری به همراه چگونگی گزارش‌نویسی در فصل‌های مذکور آمده است. نویسندگان در فصل گزارش‌نویسی مباحثی چون سوژه‌یابی، تصویر، مصاحبه آن سوی رویدادها، تفسیر، لید خوب و ساختار متن، در فصل گزارش‌های مربوط به صنعت، مباحثی چون شناخت کارخانه‌ها، اختلاف در کارخانه‌ها، نمایندگان کارگران، کارفرمایان و جلب اعتماد، در فصل گزارش‌های ورزشی مباحثی چون حضور در میدان ورزشی، ویرایش گزارش و مفاهیم کلمات و در فصل گزارش‌های هنری مباحثی چون تأثیر غیرحرفه‌ای، زوایای خبر، تأثیر حرفه‌ای، موسیقی، فیلم، تلویزیون و کتاب را مطرح کرده‌اند. کتاب در این فصل‌ها می‌کوشد خبرنگاران جوان و مبتدی را درگیر موضوعات اطراف خود سازد. از این رو هنگام طرح مباحث نظری درباره موضوعات مذکور، آنها را متوجه می‌سازد که مثال‌های بیشتر درباره این موضوعات را در اطراف خود جست‌وجو کنند و برای بالا بردن مهارت خود از آنها گزارش تهیه کنند.

خبرنگار و گزارشگر خبرها را تهیه و جمع‌آوری کرده باید به تنظیم و نگارش آن بپردازد. از این رو تنظیم خبر به دلیل آنکه در مقایسه با تهیه و گردآوری اخبار در مرحله متأخری قرار دارد، نویسندگان بعد از پرداختن به خبر، ارزش‌های خبری، ایده‌های تصویری و مصاحبه به آن پرداخته‌اند و با جزئیات بیشتری توضیح داده‌اند. مباحثی چون، از کجا شروع کنیم؟ خبر چیست؟ شروع با نقل، لید، پایبندی به حقایق، سادگی و جامعیت، درک صحیح ضرورت‌ها، نظم دادن به گزارش رویداد، سابقه و توضیحات، کمک به مخاطب، شیوه تغییر موضوع، برداشت از نقل و قول، طول مناسب خبر، واقعیات و ارقام، نوشتن متن، زمان، بازخوانی، شکایت‌ها و اعتراضات، نوق و سلیقه و نکاتی در مورد گزارش کوتاه همگی در این فصل مطرح شده‌اند. نویسندگان تأکید دارند که خبرنگاران در تنظیم خبر باید به سوالاتی مانند چه کسی، چه چیزی، چه وقت، چگونه، چرا و کدام یک پاسخ دهند و در بازخوانی آن سوالات زیر را از خود بپرسند:

۱. آیا من به عنوان یک خواننده خبر، آن را به خوبی متوجه می‌شوم؟ آیا می‌توانم آن را ساده‌تر و روان‌تر بنویسم؟ چگونه می‌توانم از هم گسستگی و بریدگی جملات را اصلاح کنم؟
۲. آیا پرسش بدون پاسخی برای خواننده باقی مانده است؟
۳. آیا به پرسش‌های مهم خوانندگان پاسخ‌های دقیق و کافی داده شده است؟

زبان روزنامه موضوع فصل هفتم کتاب را به خود اختصاص داده است. در این فصل نویسندگان ساده‌نویسی، روان‌نویسی، سلیس‌نویسی و صحیح‌نویسی را مورد توجه قرار داده و در عین حال بر این نکته تأکید می‌ورزند که زبان رسانه‌ها مختص خود است. از نظر این نویسندگان هر یک از رسانه‌ها به دلیل ماهیت متفاوت

آنها پرداخته‌اند براساس تجربیات عملی است از این رو دانستن آنها برای خبرنگارانی که به تازگی پا به این حوزه گذاشته‌اند کاملاً مفید و آموزنده است. به عبارت دیگر، آموزندگی کتاب، علاوه بر مواردی که در بندهای قبلی به آنها اشاره شده است، آشناسازی با تجربیات عملی کسانی است که خود عمری را در عرصه روزنامه‌نگاری گذرانده‌اند. نگاه کاربردی و عمل‌گرایانه نویسندگان کتاب علاوه بر آن که تجارب گرانبها و ارزشمندی را به خبرنگاران جوان و تازه‌کار منتقل می‌کند و برای آنها مفید و آموزنده است، برای خبرنگاران و گزارشگران با تجربه نیز حداقل، تجارب خبرنگاران کشورهای دیگر را به ارمغان دارد. آنها نیز می‌توانند با آشنایی این تجربیات، در مسیر تکامل حرفه‌ای خود ثابت قدم حرکت کنند.

ب) کاستی‌ها

۱- یکی از مهمترین کاستی‌های کتاب مواردی است که مترجم در هنگام ترجمه فارسی حذف کرده است. حذف‌ها در بعضی از فصل‌ها به حدی است که به نظر می‌رسد به اصل مباحث لطمه زده و حجم مطالب آن را به انگشتان یک دست رسانده است. مترجم فصل را که در اصل کتاب به اخبار مذهبی اختصاص یافته و فصلی دیگری را که مربوط به نحوه پوشش اخبار دادگاه‌های بریتانیا بوده حذف کرده است. در حالی که این فصول مانند فصل‌های مربوط به گزارش‌های هنری و ورزشی و امثالهم می‌توانست مفید باشد. همچنین در فصل‌های مربوط به اخبار سیاسی، گزارش‌های صنعتی، ورزشی و سایر فصل‌ها مطالب قابل توجهی حذف شده است. فصل ترجمه شده مربوط به اخبار سیاسی فقط ۹ صفحه است که در آن صرفاً پوشش فعالیت انتخاباتی مطرح شده است. حذف دیگر مباحث مربوط به اخبار سیاسی در این فصل، به کلیت و حتی به عنوان فصل لطمه زده است. چرا که اخبار سیاسی صرفاً شامل پوشش فعالیت‌های انتخاباتی نیست و شامل مقولات دیگری می‌شود که احتمالاً حذف شده است.

۲- یکی از ضعف‌های عمده کتاب توجه کمتر به بخش خبر و توجه بیشتر به گزارش است. از این رو، نویسندگان فصل‌های مربوط به گزارش را به طور مفصل پرداختند و با اختصاص فصل‌های جداگانه برای هر یک از زمینه‌ها و توضیحاتی درباره انواع گزارش و خلاصه‌نویسی زوایای بیشتری از گزارش را برای خبرنگاران جوان روشن کرده‌اند. در حالی که گزارش و گزارش‌نویسی سخت‌ترین کار خبرنگاری است که بعد از تهیه و تنظیم خبر و انجام مصاحبه به طور حرفه‌ای آموزش داده می‌شود. از این رو شایسته بود که نویسندگان توقف بیشتری در بخش خبر می‌کردند و ارزش‌های خبری را به طور کامل مطرح و بعد به ارکان خبر یا عناصر خبر و سبک‌های خبرنگاری می‌پرداختند. در مجموع نویسندگان بخش خبر را خیلی مختصر مطرح کرده‌اند. آنها به ارزش‌های خبری، ارکان خبر و سبک‌های خبرنگاری به طور کامل نپرداخته‌اند.

فصل چهاردهم را نویسندگان به ساختار روزنامه اختصاص داده‌اند. در این فصل ابتدا نمودار تشکیلاتی یک روزنامه با شمارگان متوسط نشان داده شده و سپس درباره بخش‌های مختلف آن از سردبیر، قائم مقام سردبیر و معاونان سردبیر و دبیران سرویس گرفته تا خبرنگاران، گزارشگران، عکاسان، نویسندگان و کنترل‌کنندگان نسخه‌ها و کارکنان بخش آگهی توضیح داده شده است. این فصل، خبرنگاران جوان را با بخش‌های مختلف یک روزنامه آشنا می‌سازد. فصل پانزدهم درباره مراجعه به منابع است. این فصل بسیار کوتاه (۳ صفحه‌ای) مهمترین منابع خبرنگاران را برای مراجعه برشمرده است.

فصل پایانی کتاب به «تذکرات اخلاقی» اختصاص دارد. در این فصل، نویسندگان کتاب بر انصاف و صحت خبر تأکید ورزیده و به خبرنگاران توصیه می‌کنند که تحت هر شرایطی صحت اخبار و انصاف را نادیده نگیرند. رعایت اخلاق حرفه‌ای و حفظ استقلال مقولات دیگری هستند که نویسندگان در این فصل، خبرنگاران جوان را به رعایت آنها توصیه می‌کنند.

بند کتاب

الف) امتیازها

کتاب خبرنگاری کاربردی از مزیت‌های زیادی برخوردار است که مهمترین آنها به شرح زیر است:

۱- این کتاب یک راهنمای تفصیلی درباره انواع کارهای خبری و گزارشی است و خبرنگاران می‌توانند از نخستین روز کار خود آن را مورد استفاده قرار دهند. در این کتاب مجموعه‌ای مناسب از آموزش‌های مربوط به تهیه خبر و گزارش برای روزنامه‌نگاران جوان گردآمده است.

۲- نویسندگان در این کتاب ساختار روزنامه را همواره مدنظر داشته‌اند، از این رو مبانی ضروری و مورد نیاز خبرنگاران برای کار در نشریات، به ویژه روزنامه را گردآوری کرده‌اند.

۳- مهمترین مزیت کتاب، سادگی و روانی آن است که ترجمه دقیق آقای روغنی‌ها نیز آن را دو چندان کرده است. نویسندگان به دلیل آن که همواره خبرنگاران جوان و مبتدی را مخاطب خود می‌دانستند، از طرح مفاهیم، عبارات و مباحث پیچیده خودداری کرده‌اند. آنها مباحث خبرنگاری، یعنی تهیه خبر و گزارش را همراه با مثال‌های متعدد بسیار ساده و روان بیان کرده‌اند. سادگی و روانی کتاب به حدی است که خبرنگاران تجربی و فاقد تحصیل آکادمیک در رشته روزنامه‌نگاری نیز می‌توانند به تنهایی از آن بهره‌مند شوند. نویسندگان در طراحی کتاب، پایه علمی خاصی را مدنظر قرار نداده‌اند. از این رو علاقه‌مندان به روزنامه‌نگاری و صاحب ذوق و سلیقه در این حوزه می‌توانند با مطالعه این کتاب از راهنمایی‌های آن بهره‌مند گردند.

۴- موضوعات عمومی و نکات حرفه‌ای که نویسندگان کتاب به